

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Достдар Руслана Миколаївна

*кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри морського та господарського права
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна*

Дудкіна Наталія Олександрівна

*студентка IV курсу факультету морського права
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна*

Інтелектуальна власність є надзвичайно важливою складовою сучасного світового господарства. Інновації, творчість та інтелектуальний потенціал стають дедалі ціннішими, і це призводить до зростання значення питань, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності на міжнародному рівні. В контексті міжнародного приватного права це стає ще більш складною проблемою, оскільки існують різні системи і правила, що регулюють цю сферу в різних країнах.

Питання інтелектуальної власності широко представлені в сучасній вітчизняній і зарубіжній науковій літературі. Основою даного дослідження стали наукові праці Жушмана В. П., Шуміло І. А., Зорі С. Ю., Михайліва М. О., Кіріна Р. С., Хоменко В. Л., Коросташова І. М. та інших.

Визначення поняття «інтелектуальна власність» дається в Стокгольмській конвенції 1967 року, згідно з якою інтелектуальна власність – суб'єктивні права на результати інтелектуальної діяльності, право, що належать до літературних, художніх, наукових творів; виконавчої діяльності артистів, звукозапису, радіо- та телевізійних передач; винаходам у всіх галузях людства, науковим відкриттям, промисловим зразкам, товарним знакам, знакам обслуговування, фірмовим найменуванням, комерційним позначенням, захист від недобросовісної конкуренції [1, с. 10].

У міжнародному приватному праві виділяють дві категорії прав інтелектуальної власності. До першої належить авторське право та суміжні права, до другої – право промислової власності [2, с. 126].

Право інтелектуальної власності як і речове право відносяться до категорії виключних прав: праву власника відповідає обов'язок невизначеного кола осіб утримуватися від порушення прав власника. Будь-яка особа, яка порушує права авторів, винахідників або виконавців творів, буде притягнута до цивільної, адміністративної, а в деяких випадках і до кримінальної відповідальності. При цьому межі та підстави відповідальності встановлюються у національному законодавстві кожної держави.

Право інтелектуальної власності має низку особливостей порівняно з речовим правом. Так, О. О. Ізбаш, В. П. Жушман, І. А. Шуміло серед них виділяють наступні:

- відсутність екстериторіальної дії або територіальний характер прав на інтелектуальну власність. Ця особливість полягає в тому, що особа, яка опублікувала твір (або винахід, що запатентувала) на території однієї держави, матиме захист на території тільки цієї держави. Для визнання своїх прав в інших державах автори чи винахідники повинні повторно «заявляти» про свої права: або шляхом видання книги (для захисту авторського права), або шляхом отримання нового патенту (для захисту права на винахід) на території відповідної іноземної держави [3, с. 82];

- обмежений строк охорони, котрий, як правило, складається з двох строків: усього часу життя творця (автора) та додаткового строку після смерті автора, який встановлюється для охорони твору національним законодавством;

- авторське право включає майнові права (право на переклад, на винагороду) і особисті немайнові права (право авторства на твір, право на оприлюднення твору, право на захист твору та захист репутації автора тощо);

- особливий порядок передавання авторських прав (на підставі авторських договорів);

- суб'єктами авторських прав, зазвичай, виступають фізичні особи, у зв'язку з чим особисті немайнові права є невідчужуваними [4, с. 153].

Особливості права інтелектуальної власності, сучасні тенденції світового розвитку зумовили необхідність створення міжнародної системи захисту авторських і суміжних прав шляхом прийняття нормативно-правових актів міжнародного рівня.

Міжнародна охорона інтелектуальної власності – це система глобального захисту прав на інтелектуальну власність, яка включає законодавство, міжнародні угоди, інститути та організації із захисту прав.

Однією із основоположних конвенцій у сфері регулювання та охорони інтелектуальної власності виступає Бернська конвенція з охорони літературних та художніх творів 1886 р. Основними правовими нормами регулювання Конвенції виступають: норми щодо авторів та творів, захисту кінофільмів, фотознімків, телепередач, звукозапису тощо. Згідно з Конвенцією авторські права можна розподілити на 2 групи: особисті

майнові або немайнові та спеціальні права, що підпорядковують право на переклад твору, презентацію тощо [5, с. 132].

В Женеві в 1952 р. була прийнята Всесвітня конвенція про авторське право, яка вступила в силу в вересні 1955 р. Обравши своїм основним правилом охорони інтересів власників авторських прав принцип національного режиму, Всесвітня конвенція містить ряд матеріально-правових норм, наявність яких забезпечує необхідний мінімум охорони авторських прав у державах, що приймають участь у Конвенції. До даних норм відносяться закріплення права перекладу і встановлення мінімального терміну охорони авторського права (25 років).

Конвенція не вимагає від країн, в національних законодавствах яких є вказівки про формальності як про неодмінну умову охорони авторського права, відмовитися від них. При цьому, що стосується іноземців, то, які б вимоги не пред'являлися національними законодавствами, вони вважаються виконаними щодо будь-якого охоронюваного твору, що вперше випущено в світ поза територією цієї держави, якщо, починаючи з першого випуску в світ цього твору, всі його екземпляри, випущені з дозволу автора або іншого володаря авторського права, матимуть знак ©, супроводжуваний іменем володаря авторських прав і роком (вказівку дня і місяця необов'язково) першої публікації [3, с. 84].

Також до основних нормативно-правових документів для регулювання відносин щодо інтелектуальної власності можна також віднести Страсбурзьку угоду про Міжнародну патентну класифікацію, яка була укладена у 1971 р. Ключовим досягненням угоди виступає створення Міжнародної патентної класифікації. Міжнародна патентна класифікація відіграє неабияку роль при здійсненні пошуку патентних документів, які використовуються при дослідженні рівня техніки [5, с. 5].

Регулювання прав інтелектуальної власності також засновується на діяльності певних інститутів, серед яких визначними є Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ), Світова організація торгівлі (СОТ). Крім того, в рамках співробітництва цих інституцій діє Угода ТРІПС, що затверджує режим найбільшого сприяння та національний режим у сфері захисту прав інтелектуальної власності та положення щодо регулювання питань, що пов'язані з окремими об'єктами інтелектуальної власності.

Отже інтелектуальна власність в міжнародному приватному праві є складною, але надзвичайно важливою темою. Її вирішення вимагає співпраці між країнами, вдосконалення міжнародних угод та розвитку ефективних механізмів вирішення спорів. Тільки так можна забезпечити ефективний захист прав та стимулювати творчість і інновації в глобальному масштабі.

Література:

1. Кірін Р.С., Хоменко В.Л., І.М. Коросташова І.М. Інтелектуальна власність: підручник. Д.: Національний гірничий університет, 2012. 320 с.
2. Михайлів М.О. Права інтелектуальної власності як об'єкт міжнародних спадкових відносин. *Юридичний вісник*. 2020. № 3. С. 125-134.
3. Ізбаш О.О. Міжнародні аспекти захисту міжнародних прав. *Lex Portus*. 2018. № 2. С. 79-94.
4. Міжнародне приватне право: підруч. для студ. юрид. вищ.навч. закл.: ред. Жушман В.П., Шуміло І.А. 10-те вид. Харків: Право, 2012. 320 с.
5. Зоря С.Ю. Особливості захисту інтелектуальної власності у міжнародному праві. *Теорія та практика державного управління*. 2016. № 1. С. 1-6.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-359-3-61>

СПАДКУВАННЯ ІНОЗЕМЦЕМ ТА ОСОБОЮ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ В УКРАЇНІ

Достдар Руслана Миколаївна

*кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри морського та господарського права
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна*

Зубченко Аделіна Русланівна

*студентка IV курсу факультету морського права
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна*

В умовах глобалізації взаємовідносини між державами стають тіснішими, що є наслідком численних міграційних процесів та приєднання України до багатосторонніх міжнародних договорів. Сьогоднішня ситуація провокує все більшу появу іноземних спадкоємців, які мають спадщину в Україні. Нерідко в склад спадщини входить земельна ділянка і такий порядок речей потребує особливої уваги.

Дослідженню проблематики спадкування у міжнародному приватному праві присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених-